

Motion till riksdagen

1989/90:Kr278

av Lola Björkquist m.fl. (fp, c, mp)

Vadstena slott

Vadstena slott härstammar från 1500-talet. Denna riksklenod har sedan 1899 inrymt Sveriges första landsarkiv. Här verkar också Internationella Vadstena-akademien sedan drygt 25 år tillbaka och en stiftelse för Vadstena slotts möblering har funnits sedan 1968.

Allmänheten kan bese slottet, dess tillfälliga utställningar, Vadstena-akademins föreställningar och andra kulturella arrangemang, eller ägna sig åt efterforskningar med hjälp av landsarkivets forskarservice.

Att Vadstena slott på detta sätt kan hållas levande är av riksintresse. Vadstena kommun med sina drygt 7 000 invånare har genom åren gjort stora insatser för att utveckla kulturen och turismen. Man har arbetat i den anda som riksantikvarieämbetet och länsturistnämnderna nu rekommenderar för andra viktiga turistmål. Alla verksamheter på slottet är beroende av varandra och hämmas nu i avvaktan på att de återstående två försvarsvallarna blir återuppbyggda.

Försvarsvallarna och landsarkivet

Redan 1939 ansåg byggnadsstyrelsen att det märkliga byggnadsminnesmärket Vadstena slott borde bli föremål för en ingående restaurering på samma sätt som skett med Gripsholm, Kalmar och Läckö slott. Försvarsvallarna som hade raserats på 1800-talet borde ersättas med en ny vallanläggning för bl. a. förvaring av arkivalier.

Först 1982 startade byggandet av den östra vällen, och 1985 kunde landsarkivet äntligen få tillgång till ändamålsenliga magasin. Dessa beräknades då rymma arkivets behov fram till 1990. Därefter skulle ytterligare magasin finnas tillgängliga i de återstående vallarna som skulle färdigställas inom en tioårsperiod från byggstarten av den östra vällen.

Den första deletappen godkändes av riksantikvarieämbetet under den uttryckliga förutsättningen att vallanläggningen i sin helhet skulle stå färdig inom tio år. Från antikvarisk miljösynpunkt är det därför ytterst angeläget att projekteringen av den fortsatta återuppbyggnaden snarast kommer igång.

Landsarkivets magasin fylldes snabbare än beräknat bl. a. beroende på förändringar inom den statliga administrationen, som reste krav på inleveranser från upphörda myndigheters arkiv. Nu finns det överhuvud taget inga

utrymmen kvar, och inte ens mycket trängande behov av förvaring kan tillgodoses. Då är också ett annex (f.d. bryggeriet), liksom slottets rikssal och angränsande rum fyllda. Dessa lokaler är olämpliga bl.a. från brandsynpunkt. Nu måste landsarkivet söka ytterligare tillfälliga lösningar på andra håll i kommunen. Värdefulla enskilda arkiv riskerar att bli förstörda genom olämplig förvaring eller kastas i brist på utrymme.

Forskningen hämmas när handlingar är utspridda på detta sätt, eller för att de inte ens har kunnat tagas emot av landsarkivet. Dessutom får det omhändertagna materialet en alltmer statlig slagsida.

På grund av den stora magasinsbristen är det ytterst angeläget att de återstående vallarna snarast återuppbyggs. De är förprojekterade så kostnaderna för detta har staten redan tagit på sig.

Möbleringen av slottssalarna

Sedan 1968 har enskilda personer lagt ned ett stort arbete på att försöka åter skapa något av gångna tiders atmosfär på slottet. Man bildade stiftelsen för Vadstena slotts möblering. Denna samarbetar med statens konstmuseer och med Nordiska museet. Slottets kapell och de salar som inte tagits i anspråk för landsarkivets räkning är numera inrett med möbler och tavlor. Ett hundratal föremål är deponerade och ca femtio har inköpts av stiftelsen på kvalitetsauktioner.

Besöksiffrorna har stigit i takt med att nya föremål har kunnat placeras på slottet, och var 1989 uppe i 40 000. Den fortsatta rekonstruktionen av slottssalarna förutsätter att landsarkivet, som utlovats, får ändamålsenliga magasin i de försvarsvallar som står på tur att bli återuppförda.

Internationella Vadstena-akademien

Stiftelsen internationella Vadstena-akademien fyllde 25 år 1988. Det är en världsunik operaverksamhet som bedrivs i denna lilla kommun. Den omfattar forskning efter äldre operaverk som bearbetas, liksom instudering av ny-skrivna operor, utbildning av unga sångare och musiker samt föreställningar. Dessutom har akademien samarbete med det lokala kulturlivet, t.ex. musikkolan, Vadstena folkhögskola, församling, bibliotek, föreningar och studieförbund.

Många av Sveriges förnämsta operaaktörer har gjort sin debut vid Vadstena-akademien. Genom den proffsiga verksamhet som man erbjuder de ca 6 000 besökarna, som årligen gästar föreställningarna, har Vadstena-akademien och Vadstena slott blivit kända långt utanför landets gränser. Flera av föreställningarna har visats för en bred publik genom TV-inspelningar.

Även akademiens arbete har byggts upp genom stora ideella insatser. De arbetar under mycket primitiva förhållanden och har länge behövt utrymme för bl.a. scenbygge, rekvisita och för de medverkande. Detta skulle kunna tillgodoses om de återstående vallarna blir uppförda.

I riksdagens kulturutskott har flera motioner genom åren understrukit hur nödvändigt det är att resterande vallar återställs. Motionerna har avslagits med motiveringen att byggnadsstyrelsen hade projektet med i sin planering,

och att man bedömde det möjligt att starta byggnationen före budgetåret 1992/93.

Mot. 1989/90
Kr278

I den senaste lokalförsörjningsplanen som riksdagen förra hösten fick ta del av fanns inte Vadstena slott medtaget. Byggprojektet hade skjutits in i en oviss framtid. Byggnadsstyrelsen ville avvakta ett utredningsresultat som gäller en plan för hela den framtida statliga arkivdepåverksamheten. Den skall vara klar först hösten 1990.

Det är fullkomligt otänkbart att utredarna i den tillsatta organisationskommittén skulle komma fram till någon annan slutsats än att försvarsvallarna måste återställas. Det vore inte heller ekonomiskt försvarbart att inte ta tillvara det arbete som redan har nedlagts då den östra vällen uppfördes.

Sammanfattning

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna att den fortsatta utbyggnaden av vallarna vid slottet i Vadstena snarast bör komma till stånd. Skälen har motiverats i motionen och är följande:

- Kulturmiljöaspekten
- Landsarkivets totala brist på utrymme för nya arkivalier
- Uppmöbleringen av resterande slottssalar
- Vadstena-akademiens behov av lokaler
- Ekonomiaspekten

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att den fortsatta utbyggnaden av vallarna vid slottet i Vadstena snarast bör komma till stånd.

Stockholm den 23 januari 1990

Lola Björkquist (fp)

Karl-Göran Biörsmark (fp)

Roland Larsson (c)

Hugo Andersson (c)

Lars Norberg (mp)